

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

УДК 316.624

DOI 10.24195/2414-4665-2024-2-12

Світлана Тунтуєва,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки,

Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-0110>

Катерина Дуванська,

асистент кафедри соціальної педагогіки,

Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8482-7854>

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КЛАСИФІКАЦІЙНИХ ОЗНАК ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Аналіз теоретичних підходів та соціальної практики у запобіганні правопорушенням серед неповнолітніх доводить актуальність вектору змін у підходах – від застосування адміністративно-каральних заходів до комплексної соціальної та індивідуальної профілактики як у міжнародній кримінологічній теорії та практиці, так і у вітчизняній. Цей перехід включає широкий спектр економічних, соціокультурних, медико-психологічних, психолого-педагогічних та соціально-правових заходів щодо підтримки неповнолітніх правопорушників та підлітків груп ризику, а також програм соціальної реабілітації та корекції поведінки. Сфера досліджень, яка стосується правопорушень серед неповнолітніх, є надзвичайно важливою, оскільки підлітки віком від 14 до 18 років становлять найбільш соціально уразливу групу. Саме підлітки, які знаходяться під негативним впливом оточення, часто свідомо вчиняють правопорушення, прагнучи, таким чином, затвердити свій соціальний статус серед однолітків. Міжнародний досвід демонструє, що найбільш актуальними в системі профілактичних заходів та програм є такі заходи: якісна підготовка кадрів соціальних працівників, які спеціалізуються на виховній роботі щодо корекції відхилень у поведінці; створення мережі спеціалізованих ресоціалізаційних установ та структур; визнання сім'ї головним інститутом соціалізації дітей та підлітків; розвиток виховально-профілактичної, охоронно-захисної діяльності та профілактики правопорушень серед неповнолітніх; підвищення ролі соціально-педагогічної допомоги в корекції та реабілітації неповнолітніх із відхиленнями у поведінці. Модель системи профілактики правопорушень серед неповнолітніх має за мету вчасне виявлення потенційних ризикових груп, а також ефективне управління та координацію заходів щодо їх профілактики та реабілітації.

Ключові слова: злочинність, неповнолітні, правопорушення, профілактика, ресоціалізація, ювенальна юстиція.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми. Сьогодні система ювенальної юстиції в Україні знаходиться на етапі формування, тому питання впровадження системи відновного правосуддя для країни є вкрай актуальним, оскільки форми прояву підліткової злочинності в державі викликають серйозне занепокоєння і вимагають необхідності у пошуку нових засобів її попередження та вдосконалення діяльності чинних установ, які займаються профілактичною роботою з неповнолітніми, схильними до вчинення правопорушень.

Злочини, скоєні неповнолітніми, відрізняються підвищеною латентністю, яка проявляється і маскується у вигляді пустошів або недостатньої соціальної зрілості (наприклад, крадіжки в сім'ї або хуліганські

дії). Багато експертів уважають, що реальний рівень злочинності серед підлітків у три-чотири рази вищий за офіційно зареєстрований, і це пов'язано з тим фактом, що дрібні правопорушення, як правило, не повідомляються до органів внутрішніх справ і не фіксуються. Звідси випливає, що аналіз злочинності серед неповнолітніх є складним завданням, оскільки він охоплює різні аспекти, такі як вік правопорушника, види злочинів та їхні наслідки. Злочинність неповнолітніх є складним соціально-правовим явищем, яке відображає соціальні протиріччя та деструктивність соціальних відносин.

Серед українських дослідників, які займалися питаннями підліткової злочинності, є багато визнаних фахівців у цій галузі: Т. Барило досліджувала при-

чини та умови виникнення підліткової злочинності; М. Ветров вивчав кримінологічні характеристики підліткових злочинців, аналізував вплив соціального середовища та сімейного виховання на формування протиправної поведінки; О. Караман працювала над питаннями ресоціалізації неповнолітніх правопорушників та розробленням ефективної системи профілактичної роботи з ними; П. Михайленко відстежував взаємозв'язок між рівнем освіти та злочинністю серед молоді; А. Селецький запропонував методи психологічної корекції для підлітків, схильних до правопорушень.

Згідно зі статистичними даними, із 2001 по 2022 р. кількісний показник злочинів, скоєних неповнолітніми, поступово зменшується. Найбільше зростання злочинності спостерігалось до 2004 р., коли кількість злочинів трималася на рівні більше ніж 30 тис. Протягом 2006–2009 рр. відстежувалася тенденція до зниження кількості злочинів неповнолітніх та деякої стабілізації у статистичних даних, із 19 888 злочинів у 2006 р. до 3 514 злочинів у 2009 р., але вже з 2010 р. зафіксовано різке збільшення злочинів, учинених неповнолітніми, майже у п'ять разів (17 347 злочинів), а з 2013 р. почалося повільне зменшення показника щодо скоєних неповнолітніми злочинів на території України (Статистичні дані, 2019).

Таке зниження кількості злочинів, скоєних неповнолітніми, може бути пов'язане із загальним зменшенням населення та чисельності осіб підліткового віку. Коефіцієнт злочинності допомагає врахувати цей контекст, порівнюючи зареєстровану злочинність із кількістю осіб, які проживають у відповідній групі. Такий підхід дає змогу більш об'єктивно оцінити рівень злочинності серед неповнолітніх у контексті змін у чисельності населення.

В останні роки зареєстровані випадки скоєння неповнолітніми таких злочинних діянь, які раніше вчинялися тільки дорослими: незаконні дії щодо зброї (2020 р. – 33 злочини; 2021 р. – 29; 2022 р. – 20; 2023 р. – 29); кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення (2020 р. – 263 злочини; 2021 р. – 237; 2022 р. – 220; 2023 р. – 278), комп'ютерні злочини (2020 р. – 51 злочин; 2021 р. – 13; 2022 р. – 20; 2023 р. – 18) (Єдиний звіт, 2021).

Неповнолітні більш ніж у три рази частіше дорослих учиняють злочини у групі, що може бути спричинено різними соціальними та психологічними чинниками. Збільшення частки злочинів, скоєних у групі, порівняно зі злочинами, скоєними одноосібно, указує на потребу в удосконаленні заходів профілактики та реабілітації неповнолітніх, особливо тих, хто вчинив злочини у групі.

Протягом 2022 р. було зареєстровано найнижчий показник учинених неповнолітніми злочинів – 1 824, що майже вдвічі менше порівняно з 2021 р. і на 38% менший за статистичний показник 2023 р. На таке

зниження рівня дитячої злочинності вплинули різні чинники: еміграція майже 25% дитячого населення за кордон, фактична неефективність діяльності ювенальної поліції через активні бойові дії та зосередження її зусиль виключно на військових злочинах. Це свідчить про зменшення навантаження на систему кримінальної юстиції щодо неповнолітніх, що створює можливості для реформування цієї сфери та впровадження системи правосуддя, орієнтованої на інтереси дитини.

Нині головною стратегією сучасної ювенальної політики є передбачення правопорушень серед неповнолітніх, що означає активність, спрямовану на виявлення, нейтралізацію та усунення чинників, які призводять до злочинів та правопорушень, і створення відповідних умов для їх соціальної реінтеграції (Опацький, 2013). Превентивні заходи, що імплементуються в рамках цієї політики, мають бути системними, цільовими, диференційованими та індивідуальними, ураховуючи закономірності виникнення правопорушень та інших соціальних аномалій, особливості соціалізації, розвитку особистості та соціальний статус підлітків. Розроблення теоретико-концептуальних засад та соціальних методик антидевіантної політики є важливим завданням для кримінологів, соціологів, соціальних педагогів, психологів та представників різних установ, які дотичні до роботи з підлітками, схильними до вчинення правопорушень.

Метою статті є аналіз рівня злочинності серед неповнолітніх в Україні, вивчення тенденцій, характеристик особистості та чинників, що впливають на протиправну поведінку неповнолітніх.

Відповідно до поставленої мети, окреслено низку завдань дослідження:

1. Проведення комплексного аналізу стану, структури, динаміки та особливостей етіології злочинності та інших правопорушень серед неповнолітніх в Україні.

2. Вивчення соціально-демографічних, соціальних, культурних, правових та психологічних характеристик неповнолітніх правопорушників, а також чинників, що призводять до вчинення ними злочинів та інших правопорушень.

3. Аналіз ієрархії соціокультурних норм та життєвих цінностей у неповнолітніх правопорушників.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на інтеграції статистичних, правових, соціологічних та психологічних методів наукового дослідження, спрямованих на отримання об'єктивної інформації для вирішення завдань та досягнення основної мети дослідницької роботи. Інформація узагальнює результати соціологічного опитування працівників, які займаються профілактикою правопорушень неповнолітніх, самих неповнолітніх правопорушників, а також аналізує нормативно-правові акти, дані кримінальної та судової статистики, вивчення документів та практики роботи всіх суб'єктів профілактичної діяльності. Застосування різних методів наукового дослідження, інтерпретація зібраної інформації, формування висно-

вків та розроблення науково-практичних рекомендацій реалізуються в основних формах науково-дослідної роботи.

На основі теоретичного та прикладного аналізу статистичних і соціологічних даних ми отримали емпіричні дані щодо рівня, тенденцій та причин злочинності серед неповнолітніх в Україні, а також дослідили криміногенні характеристики особистості, соціального середовища та соціальних взаємодій неповнолітніх правопорушників.

Методологія та методи дослідження включають розгляд таких взаємодіючих підсистем:

- соціальна профілактика, яка спрямована на стійкий розвиток неповнолітніх, забезпечення їхнього благополуччя та формування мотивації до соціально позитивного способу життя;
- кримінологічна профілактика – спрямована на виявлення, запобігання злочинам та іншим правопорушенням серед неповнолітніх;
- віктимологічна профілактика, яка стоїть на засадах запобігання кримінальній віктимізації неповнолітніх та захисті прав їхніх жертв;
- правозастосовна профілактика, яка орієнтується на реалізацію правової відповідальності та виправлення правопорушників;
- соціально-реабілітаційна профілактика, яка спрямована на соціальну реабілітацію та підтримку неповнолітніх правопорушників.

Ці підсистеми взаємодіють для створення ефективної системи профілактики правопорушень серед неповнолітніх та формування ювенального правосуддя в Україні.

Такий підхід до дослідження системи профілактики правопорушень серед неповнолітніх є комплексним і цілісним, який використовує широкий спектр методів наукового пізнання для отримання об'єктивної інформації, котра буде використана для розроблення науково-практичних заходів щодо вдосконалення системи профілактики.

Результати. Класифікаційною ознакою злочинності неповнолітніх є вік осіб, які вчинили злочини (14–17 років) незалежно від конкретного виду кримінальних діянь. У зв'язку із цим злочинність неповнолітніх володіє всією сукупністю сутнісних характеристик злочинності у цілому.

До структури особистості неповнолітнього правопорушника входять соціально-демографічні, соціально-статусні, соціокультурні, кримінально-правові, соціально-психологічні, фізичні та психічні якості та властивості (Граб, 2018).

Аналіз особистості неповнолітнього правопорушника є важливим компонентом дослідження, що надає важливі відомості про характеристики цієї категорії осіб:

- стаття: аналіз даних кримінальної статистики, результатів соціологічних опитувань неповнолітніх правопорушників показує, що неповнолітні правопорушники – це переважно особи чоловічої статі. Питома

вага юнаків серед неповнолітніх злочинців становила у 2022 р. 88,9% (Єдиний звіт, 2022). Це пояснюється психічними та психологічними особливостями статі, специфікою інтересів, поведінки, виховання, активністю, підприємливістю, рішучістю, нестримністю юнаків та іншими властивостями характеру, що виявляються у схильності до ризикованої поведінки та втягуванні у різні криміногенні ситуації;

- вік: відповідно до даних статистики, дві третини підлітків на момент скоєння правопорушення перебували у віці 16–17 років, одна третина – у віці 14–15 років. Окрім того, близько 21% неповнолітніх фактично вчинили злочин віком до 14 років, що означає вчинення правопорушень, які мають у кримінальному кодексі кваліфікацію злочинів, але юридично не є злочинами, оскільки суб'єктом не досягнуто віку кримінальної відповідальності. Це нерідко спричиняє потрапляння даних неповнолітніх у зону кримінального ризику, що в майбутньому може підтвердити відому закономірність: імовірність повторного правопорушення (рецидиву) тим вище, чим у більш ранньому віці скоєно перший проступок;

- тенденція росту злочинності серед дівчат: останнім часом спостерігається зростання кількості злочинів, які скоюють неповнолітні жіночої статі, що відображає зміни у соціальній динаміці та стереотипах щодо участі жінок у злочинності. Сучасні дослідження показують, що дівчата частіше за хлопців удаються до злочинів, спричинених емоційними та соціальними чинниками, такими як конфлікти в родині, насильство, емоційний стрес і тиск із боку однолітків. Водночас дівчата можуть учинити злочини, пов'язані з бажанням відповідати певним груповим нормам або захистити свою репутацію серед однолітків;

- рецидив: існує висока ймовірність рецидиву серед неповнолітніх, особливо серед тих, хто вчинив свій перший проступок у більш ранньому віці. Із загальної кількості проанкетованих у ході цього дослідження неповнолітніх 55,9% один раз притягувалися до відповідальності за вчинення правопорушення; 23,4% – двічі та 17,1% – три та більше разів. Отже, від багаторазової повторюваності притягання до відповідальності неповнолітнього його особистість поступово формується як особистість стійкого правопорушника.

Рання ідентифікація проблемних підлітків, надання їм відповідної підтримки та сприяння професійному самовизначенню можуть значно зменшити їхню схильність до злочинної діяльності.

Для вивчення обставин, що мають значний вплив на протиправну поведінку підлітків, важливою є їх ієрархія. На думку 30,2% підлітків, причиною скоєння ними правопорушень стала реакція на ситуацію, що склалася; ще 21,6% зізналися, що скоїли правопорушення через компанію; зловживання алкоголем стало причиною для 18,1% опитаних, а нестача грошей підштовхнула до скоєння правопорушення 17,5% підлітків, незнання законів – 12,1% респонден-

тів, тоді як 11,3% зізналися, що хотіли швидко збагатитися, а близько 10,8% підлітків скоїли правопорушення, бажаючи помститися кривдникові. Майже

кожен десятий підліток (9,2%) зазначив, що причиною протиправної поведінки стала відсутність занять у вільний час.

Пріоритетні життєві цінності серед різних груп неповнолітніх правопорушників

Пріоритетні життєві цінності	Засуджені до позбавлення волі	Засуджені без позбавлення волі	Які здійснили адм. правопорушення
Бути здоровим	80,8%	72,5%	77,5%
Мати сім'ю та виховувати дітей	78,5%	66,9%	68,8%
Мати цікаву роботу	70,1%	68,2%	68,3%
Отримувати задоволення від життя	72,5%	67,9%	62,9%
Мати друзів, приятелів	62,0%	64,0%	75,0%
Любити	73,7%	63,8%	66,4%
Здобути хорошу освіту	65,0%	60,8%	64,7%
Відчувати власну безпеку	59,1%	59,9%	57,4%
Бути корисним суспільству	52,5%	48,1%	46,0%
Займати престижне становище у суспільстві	51,7%	45,3%	48,7%
Мати великі гроші та бути багатим	39,9%	51,8%	47,7%
Мати багато вільного часу	41,4%	47,2%	39,8%

Особистісна ієрархія соціокультурних норм та життєвих цінностей у неповнолітніх правопорушників, як правило, має суттєві особливості, які проявляються в їх нерозвиненості, деформованості, переважанні життєвих орієнтацій на матеріальне благополуччя та споживацтво, конформізм та егоцентризм. Водночас, за даними опитування, більшість підлітків вважає пріоритетними такі життєві цінності: бути здоровим, мати сім'ю та виховувати дітей, мати цікаву роботу, отримувати задоволення від життя, любити, відчувати власну безпеку, мати великі гроші та бути заможним.

Таким чином, у більшості підлітків-правопорушників, як і у законослухняної молоді, найбільшу цінність мають сім'я, робота і власне здоров'я. Рейтинг життєвих цінностей, характерний для всіх респондентів, практично не відрізняється від рейтингу окремих категорій опитаних підлітків. Це свідчить про те, що у системі поглядів, звичок, особливостей особистості та способу життя неповнолітніх правопорушників поєднуються як позитивні, так і негативні цінності, соціальні стереотипи та звички.

Однак на відміну від законослухняної молоді у неповнолітніх правопорушників особливу особистісну значущість мають такі якості, як уміння легко заробляти гроші, безцеремонність та фізична сила, спритність та скритність. У неповнолітніх правопорушників спостерігається девальвація значущості праці для досягнення матеріального благополуччя, відсутність цілеспрямованості, доброти та чуйності, чесності та товариськості, знань та креативності.

У підлітків, засуджених до позбавлення волі, градація причин скоєння правопорушень відрізняється від загальної маси правопорушників: на перше місце виходить потреба у грошах (крадіжки), на друге – зловживання алкоголем, на третє – вплив компанії однолітків.

За даними опитування, реальну ймовірність учинення правопорушення в майбутньому допускають

8,3% опитаних підлітків, особливо якщо можна уникнути відповідальності та покарання; 14,4% вважають, що існує велика ймовірність такого розвитку подій, якщо так складуться життєві обставини; 60,7% заперечують цю можливість, а категорично заперечують можливість скоєння злочину 16,6% підлітків-правопорушників.

Наведені дані свідчать про те, що майже у кожного сьомого підлітка, який скоїв злочин після проведеної з ним виховно-профілактичної роботи, не сформувалося внутрішнього стійкого неприйняття можливості протиправної поведінки. При цьому, на думку опитаних експертів, основними причинами здійснення підлітками повторного правопорушення є сімейне неблагополуччя (73,1%), уживання алкоголю (63,6%), асоціальний вплив найближчого оточення (56,8%), матеріальна скрута (45,4%), несформованість вольових якостей та навичок самоконтролю.

Отже, аналіз стану злочинності серед неповнолітніх в Україні дає змогу виявити кілька ключових тенденцій та проблем:

- неповнолітні вчиняють злочини у групі значно частіше, ніж дорослі, що свідчить про необхідність системних заходів із профілактики групової злочинності серед молоді;
- незважаючи на загальний спад кількості злочинів серед неповнолітніх, проблеми сутності природи протиправної поведінки, такі як структура злочинності та рівень рецидиву, залишаються актуальними;
- позитивна динаміка зменшення кількості злочинів спостерігається у всіх областях України, що свідчить про ефективність певних заходів із профілактики на регіональному рівні;
- більшість злочинів, скоєних неповнолітніми, відноситься до злочинів проти власності;
- практика призначення заходів кримінальної відповідальності свідчить про тенденцію до гуманізації кримінальної політики щодо неповнолітніх, змен-

шення кількості випадків позбавлення волі та розширення застосування альтернативних форм покарань.

Обговорення. Вивчення злочинності неповнолітніх за тривалий період незалежності України яскраво показує динамічні перепади у її розвитку, а у поєднанні з позитивною динамікою, що спостерігається в останнє десятиліття, доводить складність цього соціально-правового явища, яке відображає соціальні протиріччя та деструктивність соціальних відносин. Звідси можна резюмувати, що аналіз злочинності серед неповнолітніх є складним завданням, оскільки він охоплює різні аспекти, такі як вік особи, що вчинила злочин, види злочинів та наслідки. Така всебічна діагностика дає змогу зрозуміти тенденції в розвитку злочинності серед неповнолітніх, ідентифікувати можливі причини та стає важливим інструментом для розроблення стратегій, програм профілактики, спрямованих на зменшення злочинності серед молоді щодо підвищення рівня соціальної безпеки.

Численні дослідники підліткової злочинності погоджуються, що особи, які вчиняють протиправні дії у ранньому віці, більш схильні до скоєння правопорушень у старшому віці і, як наслідок, стають більш стійкими до виправлення, що створює резерв для рецидивної злочинної діяльності. Варто зазначити, що своєчасне застосування профілактичних заходів до підлітків, які вчинили правопорушення, може запобігти формуванню в них схильності до скоєння кримінальних злочинів у майбутньому.

Злочинність серед неповнолітніх є окремою категорією злочинності, яка характеризується специфічними кількісними та якісними показниками її стану і розвитку, а також, насамперед, особливостями правопорушника, чия поведінка мотивована егоцентричними інтересами та нестійкою психікою.

Такий вид злочинності має свої особливості, які зумовлені соціально-психологічними характеристиками цієї вікової групи та їхнім суспільним статусом, тому кримінальне законодавство України містить спеціальні норми, які регулюють відповідальність і покарання осіб віком від 14 до 18 років.

Слід зазначити, що примусові заходи виховного характеру на даний момент є оптимальним засобом кримінальної відповідальності для неповнолітніх, які порушили закон. Відновлювальний підхід до неповнолітніх злочинців, у якому головною реакцією на злочин є не покарання, а створення умов для реабілітації та соціальної реінтеграції, сприяє не лише виправленню поведінки правопорушників, а й запобіганню повторним злочинам. Цей підхід зосереджується на відновленні соціальної справедливості, залученні юних правопорушників до відповідальності за свої вчинки, а також наданні їм можливості навчитися конструктивної поведінки та інтегруватися у суспільство як повноправні його члени.

Загалом для подальшого зменшення злочинності серед неповнолітніх важливо не лише продовжувати

заходи з профілактики, а й звернути увагу на покращення якісних характеристик системи реагування на злочинність та впровадження соціальної реабілітації молоді.

Висновки. Дослідження щодо злочинності неповнолітніх в Україні демонструють динаміку змін у цій сфері протягом останніх років. З одного боку, спостерігається зменшення кількості зареєстрованих злочинів серед неповнолітніх, що свідчить про ефективність заходів із профілактики. Однак це зниження не супроводжується поліпшенням якісних показників, таких як структура злочинності та рівень рецидиву. Наприклад, позитивні зміни в кількісних показниках не супроводжуються поліпшенням якісних показників, таких як структура та характер злочинності. Висока питома вага неповнолітніх, які мають судимість, не працюють і не навчаються, що свідчить про недостатню ефективність системи реабілітації та соціальної адаптації. Окрім того, важливою особливістю є висока частка підлітків, які вчинили злочин у стані алкогольного сп'яніння, що вимагає системного підходу до профілактики та реабілітації залежності.

У цілому аналіз злочинності серед неповнолітніх в Україні вказує на необхідність подальших заходів щодо поліпшення ефективності профілактики та реабілітації, а також на важливість упровадження відновлювального підходу до реагування на злочини, спрямованого на відшкодування заподіяної шкоди та соціальної реінтеграцію злочинців.

ЛІТЕРАТУРА

- Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>.
- Загранична В.Б., Кулик Л.М. Детермінанти злочинності неповнолітніх. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали XIII міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Одеса, 31 березня 2021 р. С. 253.
- Граб Т.В. Кримінологічна характеристика злочинності неповнолітніх: сучасні тенденції. *Право і суспільство*. 2018. № 6. Ч. 2. С. 173–177.
- Опацький Р.М. Ювенальна політика в Україні: теорія, правова основа, інституалізація : монографія / за наук. ред. С.М. Алфьорова. Запоріжжя : Дике Поле, 2013. 464 с.
- Триньова Я.О. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх : навчальний посібник. Київ : Національна академія прокуратури України, 2014.
- Статистичні дані стосовно динаміки злочинності в Україні за період 2001–2019 років. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/statistics>.
- Хом'яченко С. Аналіз причин злочинної поведінки неповнолітніх. *Права людини в епоху цифрових трансформацій* : матеріали XII міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 22 лютого 2022 р. Тернопіль, 2022. С. 353–356.
- Bennett T., Holloway K. Preventing Crime: What Works for Children, Offenders, Victims and Places. Cullompton: Willan Publishing, 2004. 256 p.
- Farrington D.P. Understanding and Preventing Youth Crime. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. 325 p.

REFERENCES

1. Iedynyi zvit pro osib, yaki vchynyly kryminalni pravoporushennia. (2023, May 13). [A single report on persons who have committed criminal offenses]. Retrieved from <https://gp.gov.ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> [in Ukrainian].
2. Zahorodnia, V., & Kulyk, L. (2021, March 31). Determinanty zlochynnosti nepovnitnikh [Determinants of juvenile delinquency]. In: *Rol ta mistse pravookhoronnykh orhaniv u rozbudovi demokratychnoi pravovoi derzhavy: Materialy XIII Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* (p. 253). Odesa in [Ukrainian].
3. Hrab, T. (2018). Kryminolohichna kharakterystyka zlochynnosti nepovnitnikh: suchasni tendentsii [Criminological characteristics of juvenile delinquency: modern trends]. *Pravo i suspilstvo*, (6, Part 2), 173–177 [in Ukrainian].
4. Opatskyi, R. (2013). Yuvenalna polityka v Ukraini: teoriia, pravova osnova, instyualizatsiia: Monohrafiia [Juvenile policy in Ukraine: theory, legal basis, institutionalization: a monograph]. (S.M. Alforov, Ed.). Zaporizhzhia: Dyke Pole [in Ukrainian].
5. Trynova, Y. (2014). Osoblyvosti kryminalnoi vidpovidalnosti nepovnitnikh: Navch. posib. [Peculiarities of the criminal responsibility of minors: a study guide]. Kyiv: Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy [in Ukrainian].
6. Statystychni dani stosovno dynamiky zlochynnosti v Ukraini za period 2001–2019 rokiv [Statistical data on the dynamics of crime in Ukraine for the period 2001–2019]. Retrieved from <https://newcriminalcode.org.ua/statistics> [in Ukrainian].
7. Khomiachenko, S. (2022, February 22). Analiz prychnyn zlochynnoi povedinky nepovnitnikh [Analysis of the causes of criminal behavior of minors]. In: *Prava liudyny v epokhu tsyfrovoykh transformatsii: Materialy XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 353–356). Kyiv: Ternopil [in Ukrainian].
8. Bennett, T., & Holloway, K. (2004). Preventing Crime: What Works for Children, Offenders, Victims and Places. Cullompton: Willan Publishing [in English].
9. Farrington, D. (1996). Understanding and Preventing Youth Crime. Cambridge: Cambridge University Press [in English].

Svitlana Tuntuieva,

*PhD of Pedagogic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Pedagogy,
State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University",
3, Ivana Banka Str., Poltava, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3266-0110>*

Kateryna Duvanska,

*Assistant of the Department of Social Pedagogy,
State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University",
3, Ivana Banka Str., Poltava, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8482-7854>*

IDENTIFICATION OF CLASSIFICATION FEATURES OF JUVENILE DELINQUENCY

Analysis of theoretical approaches and social practices in preventing juvenile delinquency demonstrates the relevance of shifting from administrative and punitive measures to comprehensive social and individual prevention, both in international criminological theory and practice, as well as domestically. This transition encompasses a wide range of economic, socio-cultural, medical-psychological, psycho-pedagogical, and socio-legal measures aimed at supporting juvenile offenders and at-risk adolescents, as well as programs for social rehabilitation and behavior correction. The field of research concerning juvenile delinquency is extremely important because adolescents aged 14 to 18 represent the most socially vulnerable group. Adolescents, under the negative influence of their environment, often deliberately commit offenses in an attempt to assert their social status among peers. International experience shows that the most relevant measures and programs in the prevention system include: training specialized social workers who focus on educational work to correct behavioral deviations; creating a network of specialized resocialization institutions and structures; recognizing the family as the primary institution for the socialization of children and adolescents; developing educational-preventive, protective, and preventive activities against juvenile delinquency; and enhancing the role of socio-pedagogical assistance in the correction and rehabilitation of juveniles with behavioral deviations. The model of the juvenile delinquency prevention system aims at timely identification of potential risk groups, as well as effective management and coordination of measures for their prevention and rehabilitation.

Key words: delinquency, juveniles, offenses, prevention, juvenile justice.

Подано до редакції 27.05.2024